

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Ільчук Ліни Петрівни «Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання підлітків засобами дзвонарства»,

подану на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук за спеціальністю

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки. В сучасних умовах розвитку вітчизняної освіти постає актуальне питання соціального замовлення на педагогів, здатних втілювати в життя пріоритети моральності, гуманістичного світосприйняття, творчого ставлення до професійної діяльності. Саме майбутній вчитель музичного мистецтва має бути здатним до виконання соціокультурної місії провідника в становленні духовного потенціалу підростаючого покоління засобами кращих духовних скарбів людства, зокрема української культурної спадщини. Одним із дієвих виховних засобів, які впродовж віків зумовлювали розвиток української культури є церковні дзвони і дзвоніння. Тому дисертація Ільчук Ліни Петрівни є, безумовно, актуальною.

Актуальність і значущість теми дисертаційної роботи підтверджують також виокремлені Л.П. Ільчук суперечності між: суспільним замовленням на формування готовності педагога до всебічного виховання підлітків та подолання деструктивних впливів факторів навколишнього середовища на них і традиційними підходами до фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва; потребою в оновленні змісту шкільної мистецької освіти на засадах інноваційного полімистецького підходу й недостатньою спрямованістю процесу підготовки студентів-музикантів у закладах вищої педагогічної освіти на використання кампанологічних матеріалів; визнанням виховного й оздоровчого потенціалу засобів дзвонарства та їхнім недостатнім використанням у формуванні компетентності майбутнього

вчителя музичного мистецтва щодо їхнього впровадження у виховання підлітків; потребами педагога у використанні засобів дзвонарства задля виховання школярів підліткового віку та відсутністю методичного забезпечення процесу їхньої підготовки у закладах вищої педагогічної освіти до означеного виду діяльності.

Дисертаційна робота виконана в рамках теми наукових досліджень кафедри методики музичного виховання та диригування Навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» «Актуальні питання культурології: теорія та історія культури» (державний реєстраційний № 0117U004571), а також у руслі дослідження теми «Історія та джерела дзвонарської культури України» Центру дослідження дзвонарства при ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (державний реєстраційний № 01080011202). Тема дисертації затверджена Вченою радою ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 2 від 30.09.2008 р.; уточнена (протокол № 4 від 24.04.2018 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 15.12. 2015 р.).

2. Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків та результатів дисертації. Науковий апарат дисертаційної роботи відповідає вимогам до кандидатських робіт і спрямований на розв'язання поставлених завдань. Авторка чітко визначила мету, об'єкт, предмет та завдання дослідження, що стало основою наукового пошуку й вплинуло на його результати. Мета дослідження полягає у розробленні, науковому обґрунтуванні й експериментальній перевірці структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх педагогів-музикантів до виховання підлітків засобами дзвонарства. Завдання роботи конкретизують шляхи і методи їх досягнення та скеровують на початковий, проміжний та кінцевий результат дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до

розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (260 найменувань, з яких 10 іноземною мовою). Загальний обсяг дисертації – 288 сторінок.

3. Наукові факти, одержані здобувачем. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що Ільчук Л.П. уперше з'ясувала стан дослідження порушеної проблеми в психолого-педагогічній теорії і практиці, обґрунтувала теоретичні засади та систематизувала концептуальні підходи до підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання підлітків засобами дзвонарства. Заслуговує на схвалення й те, що авторкою розроблено структурно-функціональну модель процесу підготовки майбутніх педагогів-музикантів до виховання підлітків засобами дзвонарства, визначила покомпонентну структуру готовності майбутніх учителів музичного мистецтва означеного напрямку (мотиваційний, когнітивний, операційний, рефлексивний), критерії (ціннісно-мотиваційний, когнітивно-змістовий, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний). Подальшого розвитку набули положення щодо удосконалення організаційних форм і методів підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до використання педагогічного потенціалу дзвонарства в процесі їх професійної підготовки у закладах вищої педагогічної освіти.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять основні концептуальні положення «Нової української школи», Закону України «Про вищу освіту»; теорії сучасної філософії освіти ; гуманістичний та особистісно орієнтований підходи до професійного становлення майбутніх фахівців. Ознайомлення з дисертацією переконує у тому, що її авторка добре обізнана із сучасним станом розвитку дзвонарства в контексті підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

4. Оцінка змісту та завершеності дисертації. В першому розділі рецензованої роботи – «Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання підлітків засобами дзвонарства» Л. П. Ільчук комплексно дослідила проблему підготовки

студентів-музикантів до виховання учнів підліткового віку засобами дзвонарства та вперше охарактеризувала поняття готовності до даного виду діяльності і виокремила її структурні компоненти. Зокрема, авторка розглянула порушену проблему через призму загальнофілософського, загальнонаукового та конкретнонаукового підходів, а також виокремила низку інших підходів (особистісно орієнтований, культурологічний, діяльнісний, системний, компетентнісний, синергетичний, аксіологічний і етнопедагогічний), що мають важливе значення для дослідження.

Позитивної оцінки заслуговує те, що дисертанткою вперше визначено зміст поняття «педагогіка дзвонарства» й сформульовано його авторське визначення, виокремлено педагогічні засоби дзвонарства, обґрунтовано процес виховання підлітків засобами дзвонарства. Введено у науковий обіг поняття «підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання підлітків засобами дзвонарства» – це складне інтегроване особистісне утворення, для якого притаманні сформованість стійких мотивів та інтересу до вивчення дзвонарства; усвідомлення його педагогічного потенціалу й здатності до успішного використання в роботі з підлітками; система фахових, психолого-педагогічних, методичних та спеціальних знань, сформовані уміння і навички застосування засобів дзвонарства в різних виховних ситуаціях.

Дисертанткою проведена значна робота з дослідження вікових особливостей учнів-підлітків та виділення сучасних проблем, що існують у підлітковому віці. Це: аморфний інтерес, нестійкі зацікавлення надбаннями української культури, її особливостями і ментальністю українців; несформованість почуттів обов'язку та відповідальності; нестабільність у засвоєнні соціальних норм і пізнанні загальнокультурних цінностей тощо. Дослідниця з'ясувала, що під негативним впливом низки суспільно-середовищних факторів у школярів підліткового віку формуються спотворені уявлення про загальнолюдські цінності, спостерігається відсутність моральних норм і обмежень, розвивається суперечливе ставлення до

навколишньої дійсності, формується девіантна поведінка тощо. Водночас виявлено зацікавлення учнів пізнанням дзвонарської культури в її різних іпостасях, їхні прагнення дізнатися історію виникнення дзвонів, способів їхнього поширення.

У другому розділі дисертації «Методичні основи підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до використання педагогічного потенціалу дзвонарства у вихованні підлітків» обґрунтовано компетенції, якими мають володіти студенти, використовуючи педагогічний потенціал дзвонарства у виховній роботі з підлітками: *аксіологічні* (ціннісне ставлення до складових дзвонарської культури України, здатність до формування ціннісних орієнтацій підлітків, здатність до шанування та збереження звичаїв, традицій українського народу); *когнітивні* (здатність до пошуку, здатність знання категорій дзвонарської культури, змісту основних мистецьких стилів, напрямів, пам'яток дзвонарства, креативність); *діяльнісні* (вміння застосовувати набуті знання в повсякденній діяльності із включенням відомостей про дзвонарство; *особистісні* (здатність до самоосвіти і самовдосконалення; відчуття внутрішньої потреби досліджувати українську дзвонарську культуру як важливого засобу формування національної свідомості). Дисертанткою чітко визначено структурні компоненти готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання підлітків засобами дзвонарства: мотиваційний, змістовий, діяльнісний та рефлексивний. Визначено критерії та показники оцінювання такої готовності: *ціннісно-мотиваційний, когнітивно-змістовий, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний*.

Дослідницею детально висвітлено методику констатувального експерименту дисертаційної роботи: (соціологічні методики (анкетування), тести, методику Л. Бережної, опитувань, анкетувань, письмових робіт, тестових і творчих завдань та методи математичної обробки результатів педагогічного експерименту).

Результати діагностики рівнів готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання підлітків засобами дзвонарства засвідчили потребу в розробленні й апробації експериментальної, структурно-функціональної моделі підготовки студентів до означеної діяльності.

Нам імponує обґрунтування автором педагогічних умов забезпечення ефективності реалізації даної моделі в освітньому процесі ЗВПО: організація освітнього процесу, спрямованого на формування в студентів дзвонознавчих компетентностей; розвиток науково-методичної компетентності викладачів щодо підготовки студентів до використання засобів дзвонарства у вихованні підлітків; створення позитивної мотивації майбутніх учителів музичного мистецтва до вивчення дзвонарства та використання його засобів у професійній діяльності.

Результати експериментальної перевірки організаційно-педагогічних умов процесу підготовки майбутніх педагогів-музикантів підтвердили їхню ефективність і доцільність.

Логічне завершення дослідження отримало в третьому розділі роботи «Експериментальна перевірка ефективності структурно-функціональної моделі процесу підготовки майбутніх педагогів-музикантів до виховання підлітків засобами дзвонарства». Дисертанткою охарактеризовано доцільну методикку проведення педагогічного експерименту, зокрема методи творчих завдань та «мозкового штурму», музично-дидактичні ігри (педагогічні тренінги), рольові ігри, вікторини: «Ту-Ві» та «Дзвонарська культура України». Заслуговують на увагу розроблений і впроваджений в процес підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва авторський навчальний спецкурс «Педагогічний потенціал дзвонарства у вихованні школярів»; змістові доповнення до навчальних предметів загального й професійного циклів підготовки педагогів-музикантів, під час яких впроваджувались такі форми занять як відео-лекції, лекції-конференції, семінари-диспути. Чітко та логічно здійснено вивчення результатів дослідження.

5. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Результати дослідження Л.П. Ільчук мають науково-практичне значення і можуть використовуватися в системі вищої педагогічної освіти в змісті дисциплін навчального плану підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

6. Значення для науки і практики одержаних автором результатів. Значення одержаних результатів для педагогічної науки і практики визначається тим, що дисертантка розробила та впровадила в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти комплексну методику підвищення рівня компетентності студентів до використання засобів дзвонарства у професійній діяльності, а саме: авторський навчальний спецкурс «Педагогічний потенціал дзвонарства у вихованні школярів», методичний супровід лекційних і практичних занять, комплекс завдань і тестів; теми до самостійної науково-дослідної роботи й педагогічної практики, а також методичні рекомендації щодо використання педагогічного потенціалу дзвонарства у виховній роботі з підлітками.

Результати дисертаційної роботи впроваджено у практику підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка (акт про впровадження № 05-16/95 від 08.02.2018 р.), ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (акт про впровадження № 05-16/95 від 29.03.2018 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк) (акт про впровадження № 03-28/02/1044 від 13.04.2018 р.), Рівненського державного гуманітарного університету (акт про впровадження № 54-01-12 від 10.05.2018 р.), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (акт про впровадження № 17/17-1523 від 05.06.2018 р.) та Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка (довідка про впровадження №1884/01-60/16 від 07.06.2018 р.).

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, наукове та практичне значення одержаних результатів, наведемо наступні побажання та зауваження, що виникли в процесі її аналізу:

1. У вступі дисертаційного дослідження відсутнє психолого-педагогічне обґрунтування особливостей учнів підліткового шкільного віку, не висвітлено об'єктивну необхідність використання виховного впливу дзвонарства саме для даної вікової категорії.

2. В дисертації бажано чітко визначити сутність дзвонознавчих компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва.

3. Заслужують на схвальну оцінку виокремлені дисертанткою педагогічні засоби дзвонарства, однак вважаємо, що деякі з них як от «привабливість феномена звучання дзвона як музичного інструмента з групи ідіофонів, його мистецька цінність» та «народні традиції плекання шанобливого ставлення підростаючих поколінь до складових дзвонарства» вимагають додаткового роз'яснення.

4. У процесі аналізу третього розділу дисертації, а саме параграфу 3.2, де описано результати педагогічного експерименту з'ясовано, що дисертантка майже не зазначає за допомогою яких саме засобів, форм і методів підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання підлітків засобами дзвонарства відбулися ґрунтовні зміни у експериментальних групах порівняно з контрольними групами за всіма критеріями і показниками готовності до означеної діяльності.

5. В дисертації спостерігаються деякі орфографічні та стилістичні огріхи.

Разом з тим, висловлені зауваження та побажання не зменшують високу наукову значущість роботи, яка є цілісною, завершеною, логічно побудованою, що робить вагомий внесок у розвиток музично-педагогічної освіти.

8. Повнота викладання результатів в опублікованих працях.

Основні положення дисертації Ільчук Л.П. повністю висвітлені у 20 одноосібних наукових і науково-методичних працях, у тому числі: 9 статей у провідних наукових фахових виданнях, 1 – у закордонних виданнях, 8 – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій різного рівня, 2 статті у співавторстві, 1 – методичні рекомендації й 1 навчально-методичний посібник.

9. Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації.

Структурна побудова, зміст, результати роботи, висновки, що викладені в авторефераті, відповідають і відображають основні положення дисертації.

10. Загальний висновок. Дисертація Ільчук Ліни Петрівни «Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання підлітків засобами дзвонарства» за своїм теоретичним рівнем, науковою новизною та практичною значущістю повністю відповідає вимогам МОН України, а її автор Ільчук Ліна Петрівна – заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

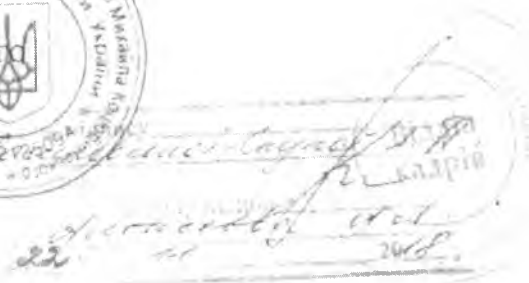
Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри вокально-хорової
підготовки, теорії та методики
музичної освіти

Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

Л.П. Василевська-Скупа

25 11 03.02.15/337 18